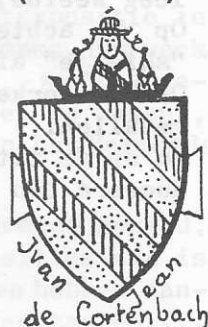

De bouw van het imposante gebouwencomplex van kasteel en kerk in Gemerts dorpskern dateert uit het begin van de vijftiende eeuw, zoals uitvoerig beschreven is in "De vestiging van de Duitse Orde in Gemert" door Ad Otten. Een intrigerende rol in deze periode van Gemerts geschiedenis speelde landcommandeur Iwan van Cortenbach. Johan Corstjens uit Gruitrode deed onder meer in de archieven van de Duitse Orde te Wenen onderzoek naar deze persoon.

IWAN VAN CORTENBACH

LANDCOMMANDEUR VAN DE BALIJE BIESEN (1411-1434)

JOHAN CORSTJENS

Ivo van Cortenbach werd als zoon van Goswijn en Isabella Huyn van Amstenrade in het laatste kwart van de veertiende eeuw geboren. Zijn precieze geboorteplaats en datum blijven echter vooralsnog onbekend. Vader Goswijn bracht het tot stadhouder van de lenen van Valkenburg en resideerde in zijn stamslot Cortenbach te Voerendaal (1). Samen met zijn broers Peter en Gerard bezegelde Goswijn op 4 november 1415 de verbondsbrief tussen de landen van Brabant en Overmaas.

Uit het huwelijk van Goswijn en Isabella werden vijf kinderen geboren, te weten drie jongens en twee meisjes (2). Gerard was kanunnik te Luik en wereldlijk abt te Visé. Na zijn dood op 21 februari 1471 werd hij begraven in de kooromgang van de St. Lambertuskerk te Luik. Zijn broer Johan huwde, wellicht in 1433, Catharina van Berlaer, erfdochter van de Heer van

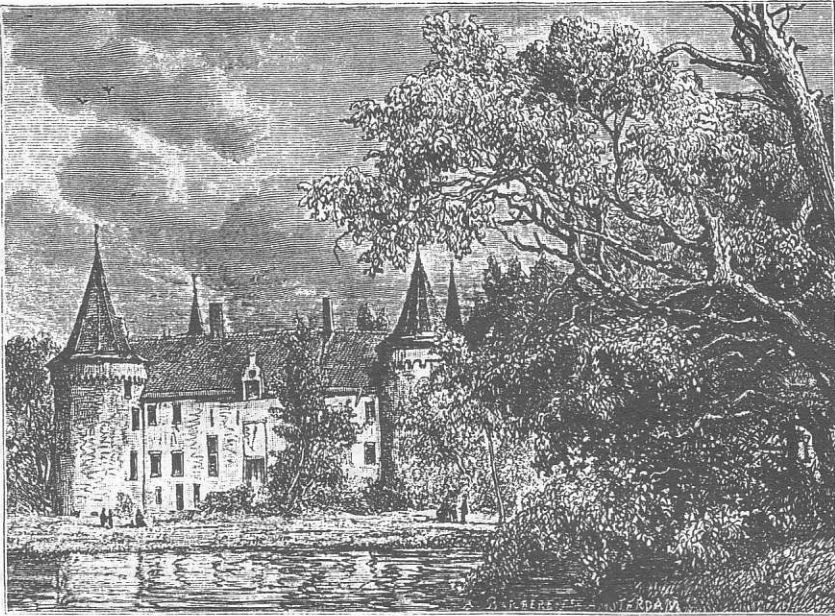
Helmond (3). Algemeen wordt aangenomen dat hij meestal te Helmond verbleef. In ieder geval heeft Johan er in 1448 de St. Lambertuskerk en twintig jaar later de slotkapel laten bouwen. Verder waren er ook nog twee dochters ten huize Cortenbach: de één, Catharina, was getrouwd met Godehard van Brakel en de ander, wier naam ontbreekt, met Lodewijk van Pen-nock uit Brabant.

Ivo groeide te midden van dit gezin op, mogelijk in het stam-slot Cortenbach. Vast staat dat hij op jeugdige leeftijd al in de Duitse ridderorde trad. Immers, bij het opmaken van een oorkonde op 25 mei 1409 (4), trad hij al op als plaatsver-vanger van Reinier van Hausen, landcommandeur van de Balijs Biesen. Nadat deze laatste op 24 mei 1410 was gestorven (5), werd de jeugdige Ivo, die zich Iwan liet noemen (6), voor de functie van landcommandeur voorgedragen.

Het tijdstip van benoeming moet echter niet erg geschikt zijn geweest daar de machtige Duitse ridderorde zich opmaakte voor de beslissende slag, op 15 juli 1410, tegen de Poolse koning Ladislas Jagiello en groothertog Witold van Litouwen (7).

Vermoedelijk heeft Iwan zelf deze beruchte veldslag nabij Tan-enberg meegemaakt. Een deel van de troepen van de Duitse Or-de werd namelijk in de "Nederlanden" gerecruteerd (8). Boven-dien kostte hem de krijgstoct naar Pruisen, naar eigen zeg-gen, 3000 rijns gulden. Iwan van Cortenbach deinsde er trou-wens niet voor terug om ten strijde te trekken. Zo nam hij in 1417 deel aan de hussietenoorlog en zou hij in juni 1434 in Pruisen aan de gevolgen van opgelopen verwondingen zijn ge-storven. Verder blijkt uit geen enkele acte dat Iwan in de maanden vóór en na de bewuste slag zich in de "Nederlanden" ophield.

Uiteindelijk werd Iwan van Cortenbach in 1411 dan toch offi-cieel tot landcommandeur benoemd. In die hoedanigheid nam hij reeds in november 1411 deel aan het generaal kapittel van Frankfurt. Zijn aanwezigheid daar ging niet onopgemerkt voor-bij. Op de vraag van de grootmeester geld te verzenden, re-pliceerde Cortenbach dat zijn balijs Biesen hiertoe in de on-mogelijkheid verkeerde wegens haar slechte financiële toe-stand. Zo zou Biesen aan de oorlog in het prinsbisdom Luik liefst 13000 Franse kronen hebben verloren. Naar eigen zeggen zou hij God moeten danken dat hij en zijn medebroeders zich

Euwenlang waren leden van de familie Cortenbach ook Heer van het naburige Helmond.

tenminste nog voeden konden (9).

Toch had Cortenbach volgens een oorkonde van 15 april 1406 de volmacht om in tijden van nood bezittingen te verkopen, maar dan uitsluitend ten behoeve van... de grootmeester. Deze omstreden acte moet wel soms tot wrevel en gespannen verhoudingen hebben geleid tussen de landcommandeur en de grootmeester (10). Deze laatste, in zware financiële problemen na het debâcle van Tannenberg, moest immers noodgedwongen telkens weer een beroep doen op de relatief "welvarende" balije Biesen. Zo deed de landcommandeur vóór 17 september 1419 "den Hof Ramersdorf" van de hand, om zijn schulden aan de grootmeester te kunnen delgen (11). Of Cortenbach strikt aan de vorderingen van zijn superieur is tegemoetgekomen, mag echter ernstig worden betwijfeld. Ook zal hij wel eens armoede hebben voorgewend om minder of niet te hoeven betalen. Niettemin is Cortenbach regelmatig, er is sprake van een achttal

Den 12den jare in 1419 den 12den jare wart h' pillaren en corte
 goets dede/ hy was achtwarff in prusen/ hy cocht
 groitroy metter hirlicheit/ hy timmerde daer te ghemert
 met en dat huys te ludic en lacht die xijde
 op s' ane dinc ende wogert sculdich was/ hy
 timmerde die port te tricht en dat groot huys dat
 verbrant was a' xij/ hy cocht die tafel tricht ende
 hoge altaer/ hy en h' hant te budinge coster dede
 die groet monstrantie maken daer inne dat sacrament
 en dreget/ by dede s' ouch scone ornamenten
 maken/ hy cocht die tiende en nistelroy/ en lichte
 clare/ die huse van ghemert den peele/ by en h'
 dinc van bethghen husen timmerde dat huys van
 Bernshem/ hy en h' johan leuwe timmerden dat
 huys van bekevoirt/ hy timmerde des persoens huys
 van bekevoirt/ inde jare in 1419 den 12den jare
 hy bescreve in prusen te comen om seker noetsaken
 wille die s' was/ of dinc die reysen wille so dede hy

'Cortenbach timmerde te Ghemert ...'

Een fragment van een kroniek van Alden Biesen aangetroffen aan de binnenzijde van een perkamenten omslag van een vroeg zestiende eeuws schepenprotokol van Gemert (RA Den Bosch - Gemert R101).

transcriptie:

In den jare MCCCC ende XI wart Heer Ywaen van Cortenbach lantcommander vanden Biessen, die den Orden vele goets dede. Hij was achtwarff in Prusen; hij cocht Groitroy metter Hirlicheit; hij timmerde daer te Ghemert ende dat huys te Ludic, ende lacht die XVII 1/2 md spl (?) ane dinc vanden wiggart sculdich was; hij timmerde die port te Tricht ende dat groot huys, dat verbrant was anno XII; hij cocht die Tafel Tricht opden Hogen Altaer; hij en Heer Henric van Budingen, coster, deden die groet monstrantie maken, daermen dat sacrament en dreget; hij dede daar ouch scone ornamenten maken; hij cocht die tiende van Nistelroy ende warswarff den Huse van Ghemert den Peele; hij ende Heer Diric van Bethghenhusen timmerden dat huys van Bernsheim; hij ende Heer Johan Leuwe timmerden dat huys van Bekevoirt; hij timmerde des persoenshuys van Beke Ov(er)Mase. Inden jare MCCCC ende XIX was hij bescreven in Prusen te comen om seker noetsaken willen die der was etc. Omme derre reysen wille so dede hij ...

keren (12), naar Pruisen, wellicht naar de hoofdzetel Mariënburg gereisd, maar het doel van deze ondernemingen is onduidelijk. Vast staat alleen dat de landcommandeur in 1419, op verzoek van grootmeester Michiel Kuchmeister van Sternberg, naar Pruisen trok omwille van militaire doeleinden (13). De

krijgstocht naar Pruisen zou Cortenbach trouwens 6000 gulden gekost hebben. Bij dit en vorige verblijven moet de landcommandeur klaarblijkelijk heel wat invloed verworven hebben, in zoverre zelfs dat de grootmeester, mogelijk onder druk (14), op 16 april 1420, tegen alle voorafgaande afspraken in, de bloeiende commanderij Dieren aan Cortenbach overmaakte (15). Een duidelijke motivering voor deze merkwaardige beslissing gaf grootmeester Kuchmeister niet. Enkel uit zijn woorden "umb nemlicher Schuld und Sachen willen" kan worden opgemaakt dat hij Cortenbach de commanderij Dieren had toegewezen omwille van zijn vele diensten die hij al had bewezen. Diezelfde grootmeester had eerder, in 1417, de commanderij Koblenz opgeroepen 200 gulden over te maken aan de landcommandeur van Biesen. Ook hier is de reden niet duidelijk.

De groeiende reputatie en invloed van Cortenbach weerspiegelden zich ondertussen steeds meer in zijn bemoeienissen en tussenkomsten op zowel bestuurlijk als geestelijk vlak. Zo had de landcommandeur van Biesen in 1417 een tijdlang zitting op het Concilie van Constanz, waar hij met succes de rechten van de Duitse Orde hielp verdedigen: de oude privileges werden op 12 augustus van datzelfde jaar bevestigd en begin 1418 door de nieuwe paus Martinus V bekrachtigd (16).

Nadat Johan Hus, een Boheems kerkhervormer, op 6 juli 1415 door toedoen van het vernoemde Concilie levend werd verbrand, wierp Iwan van Cortenbach zich ook op als een fervent tegenstander van de Hussieten, de ketterse volgelingen van Hus. Nog in 1417 kwam hij ten gunste van aartsbisschop Diederik van Keulen in de hussietenoorlog tussenbeide. In ruil voor zijn militaire hulp kreeg de landcommandeur in datzelfde jaar de heerlijkheid Hersel in pand. Later, op 2 juli 1421, kreeg hij van de aartsbisschop en het domkapittel van Keulen eveneens het dorp Hersel in pand wegens het beschikbaar stellen van 4000 goudgulden voor de strijd tegen de Hussieten in Bohemen (17).

Ook in kringen van de Duitse Orde genoot Cortenbach een dusdanig groot vertrouwen dat de toenmalige Duitsmeester hem op 14 augustus 1430 de volmacht gaf om de vacante geestelijke beneficiëes, prebenden, parochies en lenen van de zusterbalije Utrecht naar eigen goeddunken aan geschikte personen te verlenen (18).

FILIPS DE GOEDE

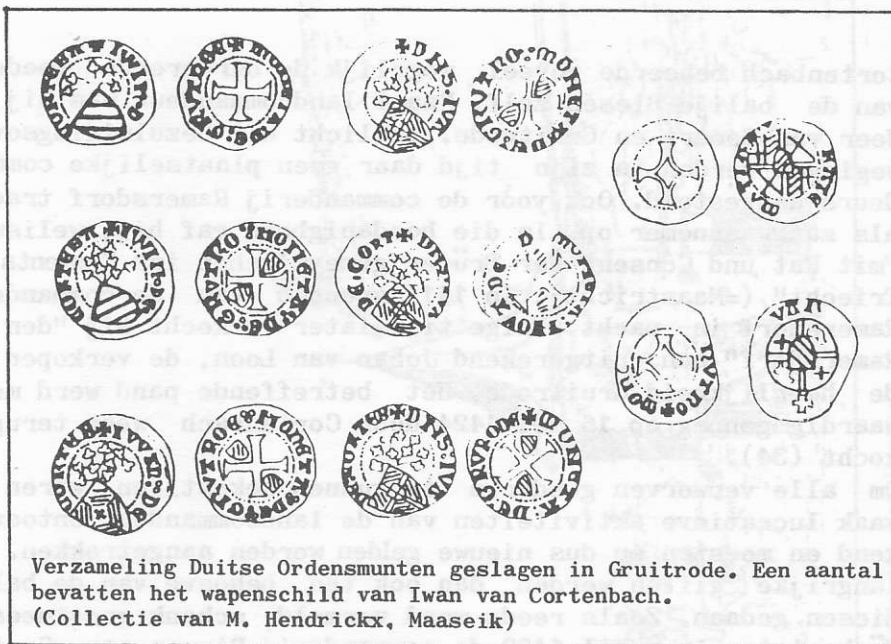
Iwan van Cortenbach was zijn:
'getrouwe raad en kamerling'

Op bestuurlijk vlak cumuleerde Iwan van Cortenbach, zeker in 1424, zijn functie van landcommandeur met die van stadhouder en plaatsvervanger van hertog Johan van Beieren-Straubing. Bij afwezigheid van de hertog, die tegen de markgraaf van Baden optrok, beheerde Cortenbach het land naar zijn beste vermogen en met grote trouw (19). In de "Nederlanden" onderhield de landcommandeur van Biesen als "getrouwen raede ende kamerlinck" (20) goede contacten aan het Brussels hof van hertog Filips de Goede (21). Zoals blijkt uit een schrijven van 14 maart 1421 van Filips de Goede aan de grootmeester stond de Duitse Orde trouwens in hoog aanzien bij deze machtige hertog (22).

Niettegenstaande het feit dat al deze activiteiten binnen en buiten de Orde Cortenbach geen windeieren zullen hebben gelegd zo moet hij toch tot de conclusie zijn gekomen dat het aanboren van nieuwe inkomstenbronnen noodzakelijk was. Niet alleen waren er immers de regelmatige vorderingen van de

grootmeester, maar bovenal was er onder de ambtsperiode van Cortenbach sprake van een echte bouwkoorts in "zijn" balije Biesen. De landcommandeur "timmerde" te Gemert (vermoedelijk bouwde hij aan het kasteel), het huis te Luik, de poort en het in 1412 afgebrande "groot huis" te Maastricht, en verder nog de huizen van Bekkevoort, Bernissem en Beek bij Geleen (23). Ook de kerk van Gruitrode werd in zijn opdracht verbouwd (24). Een erg hoge uitgavenpost was eerder al de aankoop van de "...heerlicheit van Gruytrade husinge dorpe gericht ind den hof Roethem met al yren zubehoiren" (25) voor de som van liefst 13450 rijns gulden. De verkoopacte werd op 18 december 1416 gesloten tussen de landcommandeur en Jan van Loon, Heer van Heinsberg en Leeuwenberg. Later (6 juli 1432) ontsloeg aartsbisschop Diederik van Keulen de heerlijkheid Gruitrode van haar leenplichtigheid, waardoor Gruitrode - net als Gemert en St. Pietersvoeren - een Vrije Heerlijkheid van de Duitse Orde werd (26). Terecht kan nu de vraag worden gesteld waarom uitgerekend in volle crisistijd Cortenbach tot deze aankoop heeft bewogen. Wellicht heeft Johan van Loon, de heerlijkheid aan de landcommandeur verkocht op aandringen van zijn oom, de al eerder genoemde aartsbisschop Diederik van Keulen. Diederik en Cortenbach waren goede bekenden en bondgenoten in hun gemeenschappelijke strijd tegen de Hussieten. Volgens Dr. Marianne Siepmann (27) moet de medewerking van de aartsbisschop in ieder geval niet worden uitgesloten. Voor landcommandeur Cortenbach kan het feit dat er in Gruitrode een waterburcht (28) was gelegen en er tevens muntrecht aan de heerlijkheid was verbonden wel eens van doorslaggevende betekenis zijn geweest bij het besluit tot aankoop. Een ander motief is wellicht geweest het gegeven dat Gruitrode precies halfweg Biesen en Gemert is gelegen, voor welke laatste Commanderie de landcommandeur, zoals verderop nog zal blijken, een bijzondere belangstelling aan de dag legde. Hoe het ook zij, de burcht van Gruitrode, die bekend stond als "lantcomeduershuys" (29), moet Iwan goed bevallen zijn, vermits hij er meermaals resideerde. Zo lezen wij in een acte van 2 december 1426: "...tot Gruijtrode daer die vurschreven Lantcommandeur wonechtig is..." (30).

Ten aanzien van de openstelling van een muntatelier te Gruitrode kan nog worden opgemerkt dat dat niet conform de wetten

Verzameling Duitse Ordensmunten geslagen in Gruitrode. Een aantal bevatten het wapenschild van Iwan van Cortenbach.
(Collectie van M. Hendrickx, Maaseik)

en regels van de Duitse ridderorde was. Alleen te Mergentheim mochten de ridders immers munten slaan. Desalniettemin wordt er in een aantal acten expliciet gesproken over "jus monetandi oder Münzgerechtigheit in Grudrede" (31) en overeenkomstig dit laatste bleef de muntslagerij - al of niet clandestien - gedurende de gehele vijftiende eeuw operationeel. Er werden vooral in opdracht van landcommandeur Iwan van Cortenbach munten geslagen (meestal imitaties of zelfs vervalsingen) (32), hetgeen een interessante inkomstenbron vormde.

Benevens de Heerlijkheid Gruitrode verwierf Cortenbach op 27 juli 1426 een monumentaal pand, het zgn. "Huis van Gemert" in Den Bosch. Een jaar eerder kocht hij de tienden van Nistelrode en Haren en het patronaatsrecht van de kerk van Nistelrode (33). Gemert werd hierbij als onderpand gesteld, terwijl door de latere incorporatie van deze bezittingen en rechten in de Commanderie Gemert, de basis werd gelegd voor de uitbouw van genoemde Commanderie tot een convent van Ordedelen gevestigd in het kasteel aldaar.

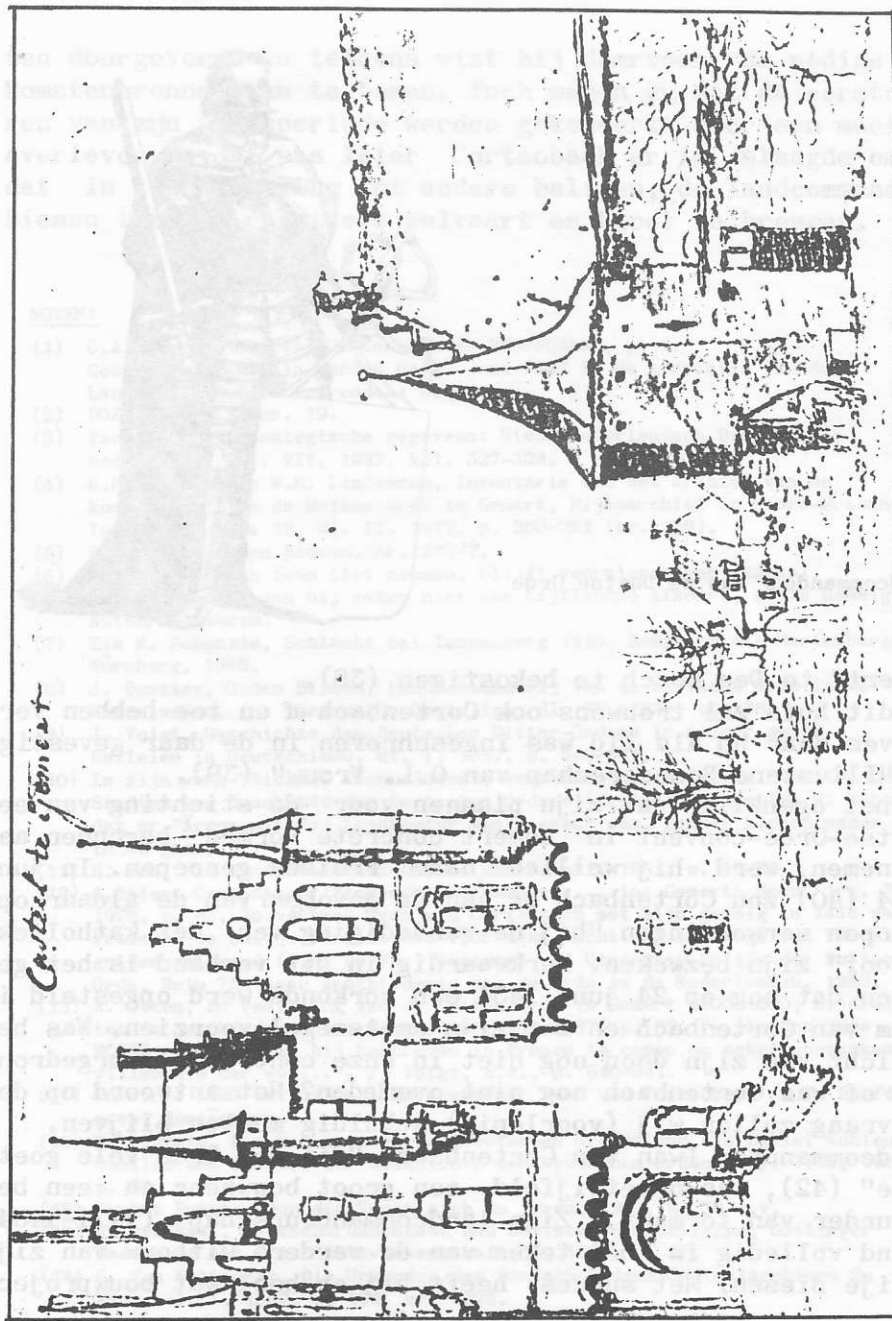

Cortenbach beheerde zoveel mogelijk de onroerende goederen van de balije Biesen zelf. Naast landcommandeur was hij ook Heer van Gemert en Gruitrode. Wellicht uit bezuinigingsoverwegingen werden in zijn tijd daar geen plaatselijke commandeurs aangesteld. Ook voor de commanderij Ramersdorf trad hij als zaakwaarnemer op. In die hoedanigheid gaf hij, weliswaar "mit Rat und Consent der Brüder gemeynlichen ins Convents von Triecht" (=Maastricht), in 1411 gronden van de commanderij Ramersdorf in pacht. Enige tijd later verkocht hij "den Hof Ramersdorf" aan uitgerekend Johan van Loon, de verkoper van de heerlijkheid Gruitrode. Het betreffende pand werd merkwaardig genoeg op 16 mei 1424 door Cortenbach weer teruggekocht (34).

Om alle verworven goederen te kunnen bekostigen, waren de vaak lucratieve activiteiten van de landcommandeur ontoereikend en moesten er dus nieuwe gelden worden aangetrokken. Belangrijke giften werden dan ook ten behoeve van de balije Biesen gedaan. Zoals reeds werd vermeld, schonk grootmeester Kùchmeister in april 1420 de commanderij Dieren aan Cortenbach. Veertien jaar later werd zij voor 3759 rijns gulden verkocht aan de balije Utrecht (35). Sommige ordebroeders deden eveneens aanzienlijke schenkingen. Zo gaf broeder Johan van Flemael op 19 mei 1412 een aantal renten en een hoeve met boomgaard en landerijen te Flemalle (36).

Ook de verpachting van gronden leverde een flinke stuiver op. In 1421 kregen de onderdanen van Gemert de gemene gronden in erfpacht tegen een som ineens van 900 Franse kronen en een jaarlijks bedrag van 59 kronen.

Wanneer er dan toch nog onvoldoende financiële middelen beschikbaar waren dan schroomde Cortenbach niet om aanzienlijke geldleningen aan te gaan. Wat betreft het aflossen en het betalen van renten bleek hij wel eens "vergeetachtig" te zijn. Drie jaar na zijn dood vorderde Johan van Loon nog altijd een "welbepaalde" geldsom die door Cortenbach nooit was betaald (37). In juli 1421 leende hij van verschillende personen in de Meierij van 's-Hertogenbosch een bedrag van ruim 800 Franse kronen en stelde hierbij alle goederen van de commanderijen Gemert en Vught als onderpand. Acht jaar later leende de landcommandeur andermaal een belangrijke geldsom van twee zonen van de pastoor te Helmond om het reeds genoemde "Huis van

Cortenbach staat (voorlopig ?) te boek als dé bouwheer van het kasteel.
(De prent is een afbeelding van Valentijn Klotz uit 1675)

Landcommandeur van de Duitse Orde

Gemert" te Den Bosch te bekostigen (38).

In dit huis zal trouwens ook Cortenbach af en toe hebben verbleven daar hij als lid was ingeschreven in de daar gevestigde "Illustere Broederschap van O.L. Vrouw" (39).

Op het ogenblik dat zijn plannen voor de stichting van een Duitse-Orde-convent in Gemert concrete vormen begonnen aan te nemen, werd hij wellicht naar Pruisen geroepen. In juni 1434 (40) zou Cortenbach er aan de gevolgen van de aldaar opgelopen verwondingen "bij de verdediging van het katholieke geloof" zijn bezweken. Merkwaardig in dit verband is het gegeven dat nog op 24 juni 1434 een oorkonde werd opgesteld in naam van Cortenbach en met zijn ambtszegel voorzien. Was het bericht van zijn dood nog niet in onze contreien doorgedrongen of was Cortenbach nog niet overleden? Het antwoord op deze vraag zullen wij (voorlopig) schuldig moeten blijven.

Landcommandeur Iwan van Cortenbach, "die de Orde vele goets dede" (42), was ongetwijfeld een groot bouwheer en een bestuurder van formaat. Zijn landcommandeurschap (1411-1434) stond volledig in het teken van de verdere uitbouw van zijn balijs Biesen. Met succes heeft hij er heel wat bouwprojec-

ten doorgevoerd en telkens wist hij daarvoor de nodige inkomstenbronnen aan te boren. Toch menen wij dat de eerste jaren van zijn ambtsperiode werden gekenmerkt door een moeizaam overleven en dat pas later Cortenbach er in slaagde om, en dat in tegenstelling tot andere balijen, de landcommanderij Biesen tot een relatieve welvaart en bloei te brengen.

NOTEN:

- (1) C.A. Huygen, Kasteel Cortenbach te Voerendaal, p. 6.
Goswijn en Isabella werden na 14 juni 1427 in de sacristie van de Laurentiuskerk te Voerendaal begraven.
- (2) DOZA, Hs. 515, nr. 19.
- (3) Voor nadere genealogische gegevens: Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek, dl. VII, 1927, kol. 327-328.
- (4) H.M. Brokken en W.M. Lindemann, Inventaris van het archief van de kommanderij van de Duitse Orde te Gemert, Rijksarchief in Noord-Brabant, Inventarisreeks 19, dl. II, 1977, p. 260-261 (nr. 159).
- (5) DOZA, Abt. Alten Biesen, nr. 247/7.
- (6) Waarom Ivo zich Iwan liet noemen, blijft vooralsnog een raadsel.
In ieder geval was hij zeker niet van Lijflandse afkomst, zoals sommige auteurs beweren.
- (7) Zie H. Schenzle, Schlacht bei Tannenberg 1410, Kampf um die Marienburg, Nürnberg, 1985.
- (8) J. Buntinx, Ouden Biesen, Landkommanderij van de Duitse Orde in de Nederlanden, in: Verzamelde Opstellen, dl. XV, 1939, p. 138.
- (9) J. Voigt, Geschichte des Deutschen Ritter-Ordens in seiner zwölf Balleien in Deutschland, dl. I, 1857, p. 640-641.
- (10) In zijn werk "Michael Küchmeister", verschenen in de reeks "Quellen und Studien zur Geschichte des Deutschen Ordens (deel 5)", vermeldt W. Nobel dat er "Ärger mit dem Landkomtur von Biesen" was, zonder hierop nader in te gaan.
- (11) H. Neu, Die Deutschordenskommande Ramersdorf, 1961, p. 49-50.
- (12) A. Otten, Cortenbach 'timmerde' te Ghemert..., in: Gemerts Heem, jrg. 20, 1978, p. 83. Zo vertrok Iwan van Cortenbach met zijn gevolg in 1416 naar Pruisen. De balije Utrecht had voor deze tocht een bijdrage van 700 rijns-gulden geleverd (J.H. de Vey Mestdagh, De Utrechtse Balije der Duitse Orde. Ruim 750 jaar geschiedenis van de Orde in de Nederlanden, 1988, p. 22).
- (13) A. Otten, De vestiging van de Duitse Orde in Gemert 1200-1500, Bijdragen tot de geschiedenis van Gemert, nr. 13, 1987, p. 85: "...In den jare MCCCC ende XIX was hij bescreven in Prusen te comen om seker noetsaken willen die der was...". J. Voigt, o.c., p. 640-641.
- (14) In april 1420 vertoefde landcommandeur Iwan van Cortenbach in de hoofdzetel Marienburg.
- (15) H. Limburg, Die Hochmeister des Deutschen Ordens und die Ballei Koblenz, Quellen und Studien zur Geschichte des Deutschen Ordens, dl. Viii, 1969, p. 82.
- (16) Contra Punkte oder die Kunst sich zu irren, 1968, p. 36 e.v.
- (17) R. ten Haaf, Deutschordensstaat und Deutschordensballeien, Göttinger Bausteine zur Geschichtswissenschaft, 5, 1951, p. 57.
- (18) G. Von Pettenegg, Die Urkunden des Deutsch-Ordens Centralarchives Zu Wien, dl. I, 1887, p. 498, nr. 1874.

- (19) J. Voigt, Geschichte des Deutschen Ritter-Ordens in seinen zwölf Balleien in Deutschland, dl. II 1857, p. 496; R. ten Haaf, o.c., p. 57.
- (20) RA-Den Bosch, KADOG, Inv. nrs. 221 (oorkonde van 10 mei 1433).
- (21) De familie Cortenbach stond in de gunst bij hertog Filips de Goede. Zo werd op 18 juli 1441, bij uitspraak door de hertog, uitgemaakt dat alleen Johan, broer van Iwan, recht op gruitgeld te Helmond bezat. In 1463 gaf hij aan Johan tevens het recht om in alle dorpen waar hij goederen of cijzen had "wijzen en rechtveerdige mannen" tot raadslieden en rechtters te benoemen. Iwan zelf had al eerder, op 10 mei 1433, het recht verworven om met zijn dienaren binnen één mijl buiten de heerlijkheid Gemert konijnen te vangen en op patrijzen te jagen.
- (22) M. Van der Eycken e.a., Landcommanderij Alden Biesen. Acht eeuwen Europese geschiedenis in het land van Rijn en Maas, 1988, p. 85: het schrijven van Filips de Goede is gericht aan "venerabili et potenti vivo, magistro generali ordinis Theutonicorum, amico nostro carissimo".
- (23) A. Otten, Cortenbach 'timmerde' te Ghemert..., in: Gemerts Heem, jrg. 20, 1978, p. 82.
- (24) J.J.M. Timmers, De kunst van het Maasland, Maaslandse monografieën, nr. 1, dl. II, 1980, p. 67-68.
- (25) RA Hasselt, Alden Biesen, nr. 1137.
- (26) Op 12 december 1439 werd de betreffende verkoop bekrachtigd door de zoon van de verkoper, prins-bisschop Jan van Heinsberg.
- (27) Zie het doctoraat van M.D. Siepmann: "Das Deutschordensschloss Altenbiesen..." Innsbruck, 1971.
- (28) De vroegere eigenaars van de heerlijkheid Gruitrode, de heren van Chiny, beschikten er over een burcht, een "borch" zoals wordt vermeld in een aantal oorkonden. Recent archeologisch onderzoek heeft nu uitgewezen dat het betreffende waterslot al uit de 12de of 13de eeuw stamt.
- (29) J. Habets, Chronijk van Maastricht en omstreken, in: Publications de la société d'archéologie dans le duché de Limbourg, dl. I, 1864, p. 79
- (30) RA Hasselt, Alden Biesen, nr. 10 (acte van 2 december 1426).
- (31) RA Hasselt, Alden Biesen, nr. 1139.
- (32) P. Lucas, Monnaies Seigneuriales Mosanes 1982, p. 16.3-16.7 en Munt in Limburg, Kunst en oudheden in Limburg, 26, 1981, p. 43-46.
- (33) A. Otten, De vestiging van de Duitse Orde te Gemert 1200-1500, Bijdragen tot de geschiedenis van Gemert, nr. 13, 1987, p. 92-93; DOZA, Abt. Alten Biesen, nr. 247/9.
- (34) H: Neu, o.c., p. 49-50.
- (35) J.C.G. van Hinsbergen, Inventaris van het archief van de ridderlijke Duitse orde Balijs van Utrecht 1200-1811, 1982, p. 132. Over deze transactie ontstond overigens diepe onenigheid tussen de balijs Utrecht en Biesen. Landcommandeur Van Keppel van Utrecht verweet Biesen een aantal koopvoorwaarden niet na te komen. Aan geld en vorderingen zouden ruim 3000 rijngulden achtergehouden zijn, terwijl een zilverschat en gouden drinkbeker bleken verdwenen te zijn. (J.H. de Vey Mestdagh, o.c. p. 22).
- (36) J. Grouwels, Regestenlijst der oorkonden van de landcommanderij Oudenbiesen en onderhorige kommanderijen, dl. III, 1966-62, p. 655.
- (37) RA Hasselt, Alden Biesen, nr. 10, acte van 20 november 1437.
- (38) A. Otten, o.c., p. 89 en 93.
- (39) L. Schutjes, Geschiedenis van het Bisdom 's-Hertogenbosch, dl. III, p. 703.
- (40) Iwan van Cortenbach zou op 17 of 22 juni 1434 overleden zijn, DOZA, Alten Biesen, nr. 24717; RA Den Bosch, KADOG, Inv. nr. 272.
- (41) RA Hasselt, Alden Biesen, oorkonde nr. 349.
- (42) A. Otten, Cortenbach 'timmerde' te Ghemert..., in: Gemerts Heem, jrg. 20, 1978, p. 83.